

TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2009. gada 4. jūnijā *

Lieta C-8/08

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *College van Beroep voor het bedrijfsleven* (Nīderlande) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2007. gada 31. decembrī un kas Tiesā reģistrēts 2008. gada 9. janvārī, tiesvedībā

T-Mobile Netherlands BV,

KPN Mobile NV,

Orange Nederland NV,

Vodafone Libertel NV

* Tiesvedības valoda — holandiešu.

pret

Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Ross [*A. Rosas*], tiesneši A. O'Kifs [*A. Ó Caoimh*], H. N. Kunja Rodrigess [*J. N. Cunha Rodrigues*], J. Klučka [*J. Klučka*] (referents) un U. Lehmuss [*U. Lohmus*],

ģenerālvokāte J. Kokote [*J. Kokott*],
sekretāre R. Šereša [*R. Šereš*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2009. gada 15. janvāra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *T-Mobile Netherlands BV* vārdā — I. Ferlorens van Temāts [*I. VerLoren van Themaat*] un V. H. Afurtits [*V. H. Affourtit*], *advocaten*,

— *KPN Mobile NV* vārdā — B. J. H. Brekens [*B. J. H. Braeken*] un P. Glazeners [*P. Glazener*], *advocaten*,

- *Vodafone Libertel BV* vārdā — G. van der Kliss [*G. van der Klis*], *advocaat*,

- *Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit* vārdā — A. Prompersa [*A. Prompers*], pārstāve,

- Nīderlandes valdības vārdā — K. Viselsa [*C. Wissels*] kā arī I. de Vriess [*Y. de Vries*] un M. de Hrāfe [*M. de Grave*], pārstāvji,

- Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — A. Bukē [*A. Bouquet*] un S. Noe [*S. Noë*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokātes secinājumus 2009. gada 19. februāra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

¹ Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par EKL 81. panta 1. punkta interpretāciju.

- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā, kuras ietvaros *T-Mobile Netherlands BV* (turpmāk tekstā — “*T-Mobile*”), *KPN Mobile NV* (turpmāk tekstā — “*KPN*”), *Orange Nederland NV* (turpmāk tekstā — “*Orange*”) un *Vodafone Libertel NV* (turpmāk tekstā — “*Vodafone*”) vēršas pret *Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit* (Nīderlandes konkurences iestāde; turpmāk tekstā — “*NMa*”) saistībā ar naudas sodiem, ko šī iestāde šiem uzņēmumiem ir uzlikusi par EKL 81. panta un Konkurences likuma (*Mededingingswet*), redakcijā, kas izriet no 2004. gada 9. decembra Likuma par grozījumiem Konkurences likumā (*Wet houdende wijziging van de Mededingingswet*) (turpmāk tekstā — “*Mw*”), 6. panta 1. punkta pārkāpumu.

I — Atbilstošās tiesību normas

Kopienų tiesiskais regulējums

- 3 Padomes 2002. gada 16. decembra Regulas (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā (OV L 1, 1. lpp.), piektajā apsvērumā ir noteikts:

“Lai nodrošinātu efektīvu Kopienas konkurences noteikumu īstenošanu un vienlaikus aizstāvības pamattiesību ievērošanu, šai regulai jāregulē pierādīšanas pienākums saskaņā ar [EK] līguma 81. un 82. pantu. Šī regula neietekmē ne valstu noteikumus par

pierādījumu apjomu, ne dalībvalstu konkurences iestāžu un tiesu pienākumus noskaidrot lietas faktus, ja šādi noteikumi un pienākumi ir saderīgi ar Kopienu tiesību aktu vispārējiem principiem.”

4 Minētās regulas 2. pantā ar virsrakstu “Pierādīšanas pienākums” ir paredzēts:

“Jebkuros valstu vai Kopienas tiesas procesos Līguma 81. un 82. panta piemērošanai Līguma 81. panta 1. punkta vai 82. panta pārkāpuma pierādīšanas pienākums ir pusei vai iestādei, kas norāda uz iespējamo pārkāpumu. [..]”

5 Šīs regulas 3. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Ja dalībvalstu konkurences iestādes vai valstu tiesas piemēro valsts konkurences tiesību aktus attiecībā uz līgumiem, uzņēmumu apvienību lēmumiem vai saskaņotām darbībām Līguma 81. panta 1. punkta nozīmē, kas minētā noteikuma nozīmē var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm, tās attiecībā uz šādiem līgumiem, lēmumiem vai saskaņotām darbībām piemēro arī Līguma 81. pantu. [..]”

2. Valsts konkurences tiesību aktu piemērošana nedrīkst izraisīt to līgumu, uzņēmumu apvienību lēmumu vai saskaņotu darbību aizliegšanu, kuras var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm, bet kuras neierobežo konkurenci Līguma 81. panta 1. punkta nozīmē [..].”

Valsts tiesiskais regulējums

- 6 Saskaņā ar *Mw* 1. panta h) punktu ar “saskaņotām darbībām” saprot ikvienas saskaņotas darbības EKL 81. panta 1. punkta izpratnē.
- 7 Atbilstoši *Mw* 6. panta 1. punktam noligumi uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un uzņēmumu saskaņotas darbības, kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci Nīderlandes tirgū vai tā daļā, ir aizliegti.
- 8 Saskaņā ar *Mw* 88. pantu *NMa* ir tiesības piemērot EKL 81. pantu.

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

Pamata prāvas fakti

- 9 No lēmuma sniegt prejudiciālo nolēmumu izriet, ka 2001. gada 13. jūnijā ir notikusi uzņēmumu, kas Nīderlandes tirgū piedāvā mobilo telekomunikāciju pakalpojumus, pārstāvju sanāksme.
- 10 Nozīmīgajā laika posmā Nīderlandē savs mobilo sakaru tīkls bija pieciem uzņēmumiem, tas ir, *Ben Nederland BV* (turpmāk tekstā — “*Ben*”, pašlaik — *T-Mobile*), *KPN*, *Dutchtone NV* (turpmāk tekstā — “*Dutchtone*”, pašlaik — *Orange*), *Libertel-Vodafone NV* (turpmāk tekstā — “*Libertel-Vodafone*”, pašlaik — *Vodafone*), kā arī *Telfort MobielBV* (kļuvusi par *O2 (Nīderlande) BV*; turpmāk tekstā — “*O2 (Nīderlande)*”, pašlaik — *Telfort*). 2001. gadā šo piecu uzņēmumu tirgus daļas attiecīgi bija 10,6 %, 42,1 %, 9,7 %, 26,1 % un 11,4 %. Šķiet, ka sestā tīkla izbūve nebija paredzēta, jo

vairs netika piešķirtas licences. Pieeja mobilo telekomunikāciju pakalpojumu tirgum tādējādi bija iespējama, tikai noslēdzot vienošanos ar vienu vai vairākiem no pieciem jau esošajiem uzņēmumiem.

- 11 Piedāvājot mobilo telekomunikāciju pakalpojumus, tiek izšķirts starp priekšapmaksas paketēm un abonementiem. Priekšapmaksas paketēm ir raksturīgi, ka maksu par komunikāciju klients maksā iepriekš. Iegādājoties vai uzlādējot priekšapmaksas karti, viņš iegūst sarunu minūšu kredītu, kura ietvaros viņš var telefonēt. Turpretim abonementu īpašība ir tā, ka par sarunu minūtēm, ko klients ir izmantojis noteiktā laikposmā, viņam vēlāk tiek izrakstīts rēķins; turklāt papildus tiek iekasēta arī noteikta abonēšanas maksa, kurā var būt ietverts sarunu minūšu kredīts.

- 12 2001. gada 13. jūnijā ir notikusi uzņēmumu, kas Nīderlandes tirgū piedāvā mobilo telekomunikāciju pakalpojumus, pārstāvju sanāksme. Minētās sanāksmes laikā cita starpā tika apspriesta abonementu izplatītāja standarta atlidzības samazināšana, sākot ar 2001. gada 1. septembri vai laiku ap šo datumu. Kā tas izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, starp sanāksmes dalībniekiem ir notikusi arī konfidenciālas informācijas apmaiņa.

- 13 Ar 2002. gada 30. decembra lēmumu *NMa* konstatēja, ka *Ben*, *Dutchtone*, *KPN*, *O2* (Nīderlande) un *Libertel-Vodafone* savā starpā ir noslēgušas vienošanos vai saskaņojušas savas darbības. Uzskatot, ka šāda rīcība būtiski ierobežo konkurenci un tādējādi ir pretrunā *Mw* 6. panta 1. punktam, *NMa* šiem uzņēmumiem piemēroja naudas sodu.

- 14 Pret šo *NMa* lēmumu minētie uzņēmumi iesniedza sūdzību.
- 15 Ar 2004. gada 27. septembra lēmumu par sūdzību *NMa* atzina, ka *T-Mobile*, *KPN*, *Orange*, *Libertel-Vodafone* un *O2* (Nīderlande) izvirzītie pamati daļēji ir pamatoti, un konstatēja, ka 2002. gada 30. decembra lēmumā norādītās darbības ir pretrunā ne vien *Mw* 6. pantam, bet arī EKL 81. panta 1. punktam. Rezultātā *NMa* visus minētajām sabiedrībām uzliktos naudas sodus atstāja spēkā, samazinot to apmēru.
- 16 2004. gada 27. septembra lēmumu *T-Mobile*, *KPN*, *Orange*, *Vodafone* un *Telfort* pārsūdzēja *Rechtbank te Rotterdam* [Roterdamas Tiesā]. Ar 2006. gada 13. jūlija spriedumu šī tiesa minēto lēmumu atcēla un nosūtīja lietu *NMa* atkārtotai izskatīšanai.
- 17 Šo spriedumu *T-Mobile*, *KPN*, *Orange*, *Vodafone* (turpmāk tekstā kopumā — “attiecīgie uzņēmumi”) un *NMa* pārsūdzēja *College van Beroep voor het bedrijfsleven* [Tirdzniecības un rūpniecības administratīvajā tiesā], kurai ir jānovērtē, vai, ievērojot Tiesas pastāvīgo judikatūru šajā jomā, saskaņoto darbību jēdziens ticis pareizi interpretēts.

Iesniedzējtiesas nostāja

- 18 *College van Beroep voor het bedrijfsleven* uzskata, ka esot jānosaka, no vienas puses, vai informācijas par abonementiem paziņošanas 2001. gada 13. jūnija sanāksmē mērķis bija konkurences ierobežošana un vai *NMa* pamatoti atteicās izskatīt saskaņoto darbību sekas un, no otras puses, vai starp šo saskaņošanu un attiecīgo uzņēmumu rīcību tirgū pastāv cēloņsakarība.

- 19 Iesniedzējtiesa vispirms precizē, ka saskaņotās darbības, kas tiek izskatītas pamata lietā, neattiecoties nedz uz cenām, ko attiecīgie uzņēmumi piemēro patērētājiem, nedz arī uz abonēšanas tarifiem, atbilstoši kuriem gala patērētājiem tiek izrakstīti rēķini. Patiesībā tās attiecoties uz atlīdzību, ko šie uzņēmumi paredzējuši maksāt par šo uzņēmumu starpnieku tiem sniegtajiem pakalpojumiem. Tādējādi minētā tiesa uzsver, ka nevarot uzskatīt, ka tiešais saskaņoto darbību mērķis ir noteikt abonementu cenas mazumtirdzniecības tirgū.
- 20 Turpmāk *College van Beroep voor het bedrijfsleven* norāda, ka tai ir šaubas, vai attiecīgo uzņēmumu saskaņotās darbības, kuras attiecas uz izplatītājiem par abonēšanas līgumu noslēgšanu piešķirto atlīdzību, var uzskatīt par tādām, kuru mērķis ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci EKL 81. panta 1. punkta izpratnē. Tā norāda, ka Tiesas judikatūru konkurences jomu varot interpretēt tādējādi, ka vienošanās vai saskaņotu darbību mērķis ir ierobežot konkurenci, ja pieredze rāda, ka ar tādu vienošanos vai darbībām, neraugoties uz ekonomiskajiem blakus apstākļiem, vienmēr vai gandrīz vienmēr konkurence tiek nepieļauta, ierobežota vai izkropļota. Iesniedzējtiesa uzskata, ka tas tā esot tad, ja faktiskās kaitīgās sekas ir nepārprotamas un tās iestājas neatkarīgi no attiecīgā tirgus raksturojumiem. Atbilstoši iesniedzējtiesas viedoklim, lai izvairītos no tā, ka kāda rīcība tiek uzskatīta par tādu, kam ir konkurenci ierobežojošs mērķis, lai gan rodas iespaids, ka tai nav konkurenci ierobežojošo seku, vienmēr esot jāaplūko saskaņotu darbību sekas.
- 21 Visbeidzot, attiecībā uz cēloņsakarību starp saskaņošanu un minēto uzņēmumu rīcību tirgū iesniedzējtiesa apšaubā 1999. gada 8. jūlija spriedumos lietās *C-49/92 P Komisija/ Anic Partecipazioni (Recueil, I-4125. lpp.)* un *C-199/92 P Hüls/Komisija (Recueil, I-4287. lpp.)* norādītās prezumpcijas atbilstību, saskaņā ar kuru, izņemot gadījumu, ja tiek sniegti pierādījumi par pretējo, kuri ir jāsniedz ieinteresētajiem tirgus dalībniekiem, uzņēmumi, kas piedalās darbību saskaņošanā un kas turpina darboties tirgū, lai noteiktu savu rīcību šajā tirgū, ņem vērā informāciju, kas iegūta, tiem apmainoties ar to ar saviem konkurentiem. Tās tā esot it īpaši tad, ja saskaņošana uz regulāra pamata ir notikusi ilgāku laika posmu. Minētā tiesa uzdod jautājumu, vai saskaņā ar Kopienas tiesībām tai šī prezumpcija ir jāpiemēro, neraugoties uz atšķirīgu valsts tiesību normu

pierādījumu administrēšanas jomā esamību, un vai šāda prezumpcija ir piemērojama situācijām, kad par saskaņošanas pamatu kalpo tikai viena sanāksme.

22 Šādos apstākļos *College van Beroep voor het bedrijfsleven* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Kādi kritēriji ir jāizmanto, piemērojot EKL 81. panta 1. punktu, lai izvērtētu, vai saskaņoto darbību mērķis ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū?

- 2) Vai EKL 81. pants ir interpretējams tādējādi, ka, valsts tiesai piemērojot šo noteikumu, pierādījumam par cēloņsakarību starp saskaņotām darbībām un rīcību tirgū ir jābūt iesniegtam un izvērtētam atbilstoši valsts tiesību normām, ciktāl šīs normas nav nelabvēlīgākas par tām, kuras attiecas uz līdzīgām [ar valsts tiesībām pamatotām] prasībām, un Kopienas tiesībās piešķirto tiesību īstenošanu praksē nepadara neiespējamu vai pārmērīgi sarežģītu?

- 3) Vai, piemērojot EKL 81. pantā paredzēto saskaņotu darbību jēdzienu, vienmēr pastāv cēloņsakarības starp darbību saskaņošanu un rīcību tirgū prezumpcija, pat ja darbību saskaņošana ir notikusi vienreiz un uzņēmums, kurš piedalās saskaņotajās darbībās, turpina darboties tirgū, vai arī tikai tad, ja saskaņotas darbības ar zināmu regularitāti ir veiktas ilgu laika posmu?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 23 Vispirms ir jāatzīmē, ka jēdzieni “vienošanās”, “uzņēmumu apvienību lēmumi” un “saskaņotas darbības” no subjektīvā viedokļa aptver saskaņošanas formas, kurām ir viens un tas pats raksturs un kuras atšķiras tikai pēc to intensitātes un izpausmes veidiem (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Komisija/Anic Participazioni*, 131. punkts).
- 24 Tādējādi, kā ģenerālvokāte ir norādījusi savu secinājumu 38. punktā, kritēriji, ko no Tiesas judikatūras var secināt, lai veiktu vērtējumu, vai ricības mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci, ir piemērojami, ja runa ir par vienošanos, lēmumu vai saskaņotām darbībām.
- 25 Šajā sakarā ir jāatzīmē, ka Tiesa jau ir norādījusi zināmu skaitu kritēriju, kas ļauj novērtēt, vai vienošanās, lēmums vai saskaņotas darbības ir vērstas pret konkurenci.
- 26 Attiecībā uz saskaņotu darbību definīciju Tiesa ir nospriedusi, ka tās ir koordinācijas veids uzņēmumu starpā, kas, nenasniedzot stadiju, kad to starpā tiek noslēgts nolīgums vārda tiešā nozīmē, apzināti aizstāj ar risku saistīto konkurenci ar savstarpējo praktisko sadarbību (skat. 1975. gada 16. decembra spriedumu apvienotajās lietās no 40/73 līdz 48/73, 50/73, no 54/73 līdz 56/73, 111/73, 113/73 un 114/73 *Suiker Unie* u.c./Komisija, *Recueil*, 1663. lpp., 26. punkts, kā arī 1993. gada 31. marta spriedumu apvienotajās lietās C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 un no C-125/85 līdz C-129/85 *Ahlström Osakeyhtiö* u.c./Komisija, *Recueil*, I-1307. lpp., 63. punkts).

- 27 Attiecībā uz saskaņotu darbību pret konkurenci vērsta rakstura vērtējumu izejas punkts it īpaši ir objektīvie mērķi, ko ar tām vēlas sasniegt, kā arī šo darbību saimnieciskais un tiesiskais konteksts (šajā sakarā skat. 1983. gada 8. novembra spriedumu apvienotajās lietās no 96/82 līdz 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 un 110/82 *IAZ International Belgium* u.c./Komisija, *Recueil*, 3369. lpp., 25. punkts, kā arī 2008. gada 20. novembra spriedumu lietā *C-209/07 Beef Industry Development Society un Barry Brothers*, Krājums, I-8637. lpp., 16. un 21. punkts). Turklāt, lai gan, veicot saskaņoto darbību ierobežojošā rakstura vērtējumu, dalībnieku nodoms nav obligātais elements, Eiropas Kopienų Komisijai vai Kopienų tiesām nekas neliedz to ņemt vērā (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *IAZ International Belgium* u.c./Komisija, 23.–25. punkts).
- 28 Attiecībā uz saskaņoto darbību ar pret konkurenci vērsta mērķi nošķiršanu no tādām darbībām, kam ir pret konkurenci vērsta sekas, ir jāatgādina, ka vērtējumā, vai uz darbībām attiecas EKL 81. panta 1. punktā paredzētais aizliegums, pret konkurenci vērsta mērķis un pret konkurenci vērsta sekas, ir nevis kumulatīvi, bet gan alternatīvi nosacījumi. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru kopš 1966. gada 30. jūnija sprieduma lietā 56/65 *LTM* (*Recueil*, 337. un 359. lpp.) šī nosacījuma alternatīvas raksturs, uz ko norāda saikļa “vai” lietojums, liek vispirms ņemt vērā saskaņoto darbību mērķi, ievērojot ekonomisko kontekstu, kurā tas ir piemērojams. Tomēr gadījumos, kad šo saskaņoto darbību satūra analīze neatklāj pietiekamu kaitējuma konkurencei pakāpi, ir jāpārbauda to sekas, un, lai uz tām attiektos aizliegums, jābūt izpildītam to nosacījumu kopumam, no kuriem izriet, ka konkurence reāli un jūtāmā veidā ir tikusi nepieļauta, ierobežota vai izkropļota (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Beef Industry Development Society un Barry Brothers*, 15. punkts).
- 29 Turklāt ir jāuzsver, ka, lai novērtētu, vai saskaņotas darbības ar EKL 81. panta 1. punktu ir aizliegtas, to konkrēto seku vērā ņemšana tāpat ir lieka tad, ja ir redzams, ka to mērķis ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū (šajā sakarā skat. 1966. gada 13. jūlija spriedumu apvienotajās lietās 56/64 un 58/64 *Consten un Grundig*/Komisija, *Recueil*, 429. un 496. lpp.; 2006. gada 21. septembra spriedumu lietā *C-105/04 P Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied*/Komisija, Krājums, I-8725. lpp., 125. punkts, kā arī iepriekš minēto

spriedumu lietā *Beef Industry Development Society* un *Barry Brothers*, 16. punkts). Atšķirība starp “pārkāpumiem, kuru pamatā ir mērķis”, un “pārkāpumiem, kuru pamatā ir sekas”, ir saistīta ar apstākli, ka noteiktu veidu vienošanās starp uzņēmumiem jau pēc to rakstura var tikt uzskatītas par normālas konkurences labai funkcionēšanai kaitējošām (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Beef Industry Development Society* un *Barry Brothers*, 17. punkts).

30 Pastāvot šādiem nosacījumiem, pretēji tam, ko norāda iesniedzējtiesa, ja ir noteikts, ka saskaņotām darbībām ir pret konkurenci vērsts mērķis, nav vajadzības izskatīt to sekas.

31 Attiecībā uz tādu saskaņotu darbību, kādas tiek izskatītas pamata lietā, pret konkurenci vērsta mērķa vērtējumu ir jāatgādina, pirmkārt, kā ģenerāladvokāte norāda savu secinājumu 46. punktā, ka, lai konstatētu pret konkurenci vērsto mērķi, pietiek ar to, lai saskaņotas darbības varētu radīt negatīvu ietekmi uz tirgu. Citiem vārdiem sakot, saskaņotām darbībām, ņemot vērā to saimniecisko un tiesisko kontekstu, ir jābūt vienkārši konkrēti piemērotām, lai nepieļautu, ierobežotu vai izkropļotu konkurenci kopējā tirgū. Jautājumam, vai un kādā mērā šādas sekas faktiski rodas, nozīme ir tikai naudas sodu apmēra aprēķinam un tiesību uz zaudējumu atlīdzību un procentiem vērtējumam.

32 Otrkārt, attiecībā uz informācijas apmaiņu starp konkurentiem ir jāatgādina, ka saskaņotas darbības veidojošie koordinācijas un sadarbības kritēriji ir jāizprot, ņemot vērā EK līguma normās attiecībā uz konkurenci ietverto koncepciju, saskaņā ar kuru katram saimnieciskās darbības subjektam ir patstāvīgi jānosaka, kādu politiku kopējā tirgū tas plāno veikt (skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Suiker Unie* u.c./Komisija, 173. punkts; 1981. gada 14. jūlija spriedumu lietā 172/80 *Züchner, Recueil*, 2021. lpp., 13. punkts; iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Ahlström Osakeyhtiö* u.c./Komisija, 63. punkts, un 1998. gada 28. maija spriedumu lietā C-7/95 P *Deere*/Komisija, *Recueil*, I-3111. lpp., 86. punkts).

33 Lai gan šī patstāvības prasība neizslēdz saimnieciskās darbības subjektu tiesības saprātīgi piemēroties konstatētai vai sagaidāmai to konkurentu rīcībai, tomēr tā strikti iestājas pret jebkādu tiešu vai netiešu kontaktu nodibināšanu starp saimnieciskās darbības subjektiem, lai to rezultātā vai nu ietekmētu faktiskā vai potenciāla konkurenta rīcību tirgū, vai nu to informētu par savu paša īstenošanai paredzēto vai iepļānoto rīcību tirgū, ja šo kontaktu mērķis vai sekas ir konkurences nosacījumu rašanās, kas, ņemot vērā sniegto preču vai pakalpojumu raksturu, uzņēmumu lielumu un skaitu un minētā tirgus apmēru, neatbilst normāliem attiecīgā tirgus nosacījumiem (šajā sakarā skat. iepriekš minētos spriedumus apvienotajās lietās *Suiker Unie u.c./Komisija*, 174. punkts; lietā *Züchmer*, 14. punkts, un lietā *Deere/Komisija*, 87. punkts).

34 Iepriekš minētā sprieduma lietā *Deere/Komisija* 88. un nākamajos punktos Tiesa tādējādi ir nospriedusi, ka lielā mērā koncentrētā oligopolā tirgū, kā tas ir pamata lietā aplūkojamā tirgus gadījumā, informācijas apmaiņa kā tāda ļauj uzņēmumiem noskaidrot to konkurentu pozīciju tirgū, kā arī komerciālo stratēģiju, un šī fakta dēļ ievērojami grozīt starp saimnieciskās darbības subjektiem pastāvošo konkurenci.

35 No minētā izriet, ka informācijas apmaiņa starp konkurentiem konkurences noteikumiem pretrunā var būt tad, ja ar to samazina vai novērš nenoteiktības pakāpi attiecībā uz konkrētā tirgus funkcionēšanu, kā rezultātā konkurence starp uzņēmumiem tiek ierobežota (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Deere/Komisija*, 90. punkts, un 2003. gada 2. oktobra spriedumu lietā *C-194/99 P Thyssen Stahl/Komisija, Recueil*, I-10821. lpp., 81. punkts).

36 Treškārt, attiecībā uz iespēju saskaņotas darbības uzskatīt par tādām, kam ir pret konkurenci vērsti mērķis, pat ja tām nav tiešas saistības ar patērētājiem piemērojamām

cenām, ir jāatgādina, ka EKL 81. panta 1. punkta formulējums nedod pamatu uzskatīt, ka aizliegtas būtu tikai tādas saskaņotas darbības, kurām ir tiešās sekas attiecībā uz gala patērētāju maksājamām cenām.

- 37 Tieši pretēji, no EKL 81. panta 1. punkta a) apakšpunkta izriet, ka saskaņotām darbībām pret konkurenci vērsts mērķis var būt tad, ja ar tām “tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus”. Saistībā ar pamata lietu, kā savos rakstveida apsvērumos norāda Nīderlandes valdība, rodas iespaids, ka, runājot par abonementiem, attiecībā uz gala patērētāju maksājamo cenu noteikšanu izplatītāju atlīdzība ir noteicošs elements.
- 38 Katrā ziņā, kā ģenerālvokāte norāda savu secinājumu 58. punktā, EKL 81. pants, kā arī pārējie Līgumā iekļautie konkurences noteikumi ir paredzēti ne vien lai aizsargātu konkurentu vai patērētāju tiešās intereses, bet arī lai aizsargātu tirgus struktūru un līdz ar to konkurenci kā tādu.
- 39 Tādējādi pretēji tam, ko, šķiet, uzskata iesniedzējtiesa, saskaņoto darbību pret konkurenci vērsta mērķa konstatēšanu nevar pakārtot šo darbību tiešās saiknes ar patērētājiem piemērojamām cenām konstatēšanai.
- 40 Ceturtkārt, attiecībā uz *Vodafone* argumentu, ka pamata lietā aplūkojamo saskaņoto darbību mērķis nevarot būt konkurences ierobežošana, jo, pamatojoties uz tirgus apstākļiem, izplatītāju standarta atlīdzību esot bijis katrā ziņā jāsamazina, no šī sprieduma 33. punkta neapšaubāmi izriet, ka saimnieciskās darbības subjektu patstāvības prasība neizslēdz šo pēdējo tiesības saprātīgi piemēroties konstatētai vai sagaidāmai to konkurentu rīcībai.

- 41 Tomēr, kā ģenerālvokāte norāda savu secinājumu 66.–68. punktā, lai gan ir taisnība, ka ne katra paralēlā konkurējošo uzņēmumu rīcība ir obligāti jāskaidro ar to, ka tie, darbojoties pret konkurenci, savu rīcību ir savstarpēji saskaņojuši, tomēr informācijas apmaiņa, ar ko var novērst nenoteiktību ieinteresēto personu starpā saistībā ar attiecīgo uzņēmumu veicamās korekcijas brīdi, apmēru un kārtību, ieskaitot gadījumu, kad, kā tas ir pamata lietā, korekcija attiecas uz izplatītāju standarta provīzijas samazināšanu, ir uzskatāma par tādu, kam ir pret konkurenci vērsti mērķis.
- 42 Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai ar pamata lietā 2001. gada 13. jūnija sanāksmē notikušo informācijas apmaiņu šāda nenoteiktība varēja tikt novērsta.
- 43 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka saskaņotām darbībām pret konkurenci vērsti mērķis EKL 81. panta 1. punkta izpratnē ir tad, ja, ņemot vērā to saturu un mērķi, kā arī ievērojot to saimniecisko un tiesisko kontekstu, šīs darbības ir konkrēti piemērotas, lai nepieļautu, ierobežotu vai izkropļotu konkurenci kopējā tirgū. Nav nepieciešams nedz, lai konkurence tiktu faktiski nepieļauta, ierobežota vai izkropļota, nedz arī lai starp saskaņotām darbībām un patērētājiem piemērojamām cenām pastāvētu tiešā saikne. Informācijas apmaiņai starp konkurentiem pret konkurenci vērsti mērķis ir tad, ja ar to var novērst nenoteiktību saistībā ar attiecīgo uzņēmumu iepļānoto rīcību.

Par otro jautājumu

- 44 Ar savu otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai pārbaudot, vai starp darbību saskaņošanu un tajās iesaistīto uzņēmumu rīcību tirgū pastāv cēloņsakarība,

kura ir vajadzīga, lai noteiktu saskaņoto darbību EKL 81. panta 1. punkta izpratnē esamību, valsts tiesai ir jāpiemēro Tiesas judikatūrā paredzētā cēloņsakarības prezumpcija, saskaņā ar kuru šie uzņēmumi, ja tie turpina darboties tirgū, ņem vērā informāciju, kas iegūta, tiem apmainoties ar to ar saviem konkurentiem, vai arī valsts tiesa var piemērot valsts tiesību normas attiecībā uz pierādīšanas pienākumu.

45 Kā ģenerālvokāte norāda savu secinājumu 76. punktā, šis jautājums ir vērsts, lai noskaidrotu, vai šī Kopienų tiesu piemērojamā prezumpcija par pamatu ir jāņem arī valsts iestādēm un tiesām, kad tās piemēro EKL 81. panta 1. punktu.

46 Iesniedzējtiesa uzskata, ka valsts tiesai minētā prezumpcija esot jāpiemēro tad, ja to iekļauj EKL 81. panta 1. punktā minētais saskaņoto darbību jēdziens. Turpretim tā norāda, ka, ja šī prezumpcija būtu uzskatāma par procesuālu noteikumu, valsts tiesai, pamatojoties uz dalībvalstu procesuālās autonomijas principu, būtu tiesības to nepiemērot.

47 *T-Mobile, KPN un Vodafone* norāda, ka neviens no EKL 81. panta vai Tiesas judikatūras izrietošs apstākļis nedod pamatu apstiprināt secinājumu, ka cēloņsakarības prezumpcija būtu minētā EKL 81. panta 1. punktā paredzētā saskaņoto darbību jēdziena sastāvdaļa. Tādējādi tās uzskata, ka atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai, tā kā Kopienų tiesiskā regulējuma šajā jautājumā nav, katras dalībvalsts iekšējā tiesību sistēmā ir jānosaka kompetentās tiesas un tiesvedības procesuālie noteikumi, kam jānodrošina to tiesību aizsardzība, kuras lietas dalībniekiem piešķir Kopienų tiesības; tomēr, no vienas puses, šie noteikumi nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par tiem, kas attiecas uz līdzīgām ar valsts tiesībām pamatotām prasībām (līdzvērtības princips), un, no otras puses, tie nedrīkst padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu to tiesību īstenošanu, kas izriet no Kopienų tiesību sistēmas (efektivitātes princips).

- 48 Turpretim Nīderlandes valdība un Komisija uzskata, ka cēloņsakarības prezumpcija esot tikusi ieviesta kā saskaņoto darbību jēdziena EKL 81. panta 1. punkta izpratnē sastāvdaļa un nevis kā no šī jēdziena neatkarīgs procesuāls noteikums, no kā izrietot, ka valsts tiesām šī prezumpcija ir jāpiemēro.
- 49 Šajā sakarā vispirms ir jāatgādina, ka EKL 81. panta 1. punktam, no vienas puses, ir tieša iedarbība attiecībās starp privātpersonām un tas attiecīgajiem tiesību subjektiem rada tiesības, kuras valsts tiesām ir jāaizsargā, un ka, no otras puses, tas ir Eiropas Kopienai piešķirto misiju īstenošanai nepieciešamais sabiedriskās kārtības noteikums, kas valsts tiesām ir jāpiemēro pēc savas ierosmes (šajā sakarā skat. 1999. gada 1. jūnija spriedumu lietā *C-126/97 Eco Swiss, Recueil*, I-3055. lpp., 36. un 39. punkts, kā arī 2006. gada 13. jūlija spriedumu apvienotajās lietās no *C-295/04* līdz *C-298/04 Manfredi u.c.*, Krājums, I-6619. lpp., 31. un 39. punkts).
- 50 Tātad, piemērojot EKL 81. pantu, Tiesas šajā sakarā sniegtā interpretācija visām dalībvalstu tiesām ir saistoša.
- 51 Attiecībā uz Tiesas EKL 81. panta 1. punkta interpretācijas ietvaros noformulēto cēloņsakarības prezumpciju vispirms ir jāatgādina, ka Tiesa ir nospriedusi, kā tas izriet jau no pašas šī noteikuma redakcijas, ka saskaņoto darbību jēdziens līdzās saskaņošanai uzņēmumu starpā nozīmē šai saskaņošanai atbilstošu rīcību tirgū un cēloņsakarību starp šiem abiem elementiem. Tiesa tāpat ir nospriedusi, ka tomēr, nepastāvot pierādījumiem par pretējo, kas ir jāiesniedz attiecīgajiem uzņēmējiem, ir jāpieņem, ka uzņēmumi, kas piedalās darbību saskaņošanā un kas turpina darboties tirgū, lai noteiktu savu rīcību šajā tirgū, ņem vērā informāciju, kas iegūta, tiem apmainoties ar to ar saviem konkurentiem. Tas ir piemērojams it īpaši tad, ja uzņēmumi savu darbību ir saskaņojuši regulāri ilgākā laika posmā. Visbeidzot Tiesa ir secinājusi, ka uz šādām

saskaņotām darbībām EKL 81. panta 1. punkts ir piemērojams pat pret konkurenci vērstu seku tirgū neesamības gadījumā (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Hüls/Komisija*, 161.–163. punkts).

52 Šajos apstākļos ir jāsecina, ka cēloņsakarības prezumpcija izriet no EKL 81. panta 1. punkta, kā to ir interpretējusi Tiesa, un ka tādējādi tā ir piemērojamo Kopienų tiesību sastāvdaļa.

53 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka, aplūkojot cēloņsakarību starp darbību saskaņošanu un uzņēmumu — šīs saskaņošanas dalībnieku — rīcību tirgū, ievērojot, ka šī cēloņsakarība ir vajadzīga, lai konstatētu saskaņotu darbību EKL 81. panta 1. punkta izpratnē esamību, valsts tiesai, izņemot gadījumu, ja ir pierādījumi par pretējo, kuri ir jāsniedz minētajiem uzņēmumiem, ir jāpiemēro Tiesas judikatūrā izstrādātā cēloņsakarības prezumpcija, saskaņā ar kuru minētie uzņēmumi, ja tie turpina darboties tirgū, ņem vērā informāciju, kas iegūta, tiem apmainoties ar to ar saviem konkurentiem.

Par trešo jautājumu

54 Ar savu trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai EKL 81. panta 1. punktā minētā saskaņoto darbību jēdziena piemērošanas vajadzībām cēloņsakarības starp darbību saskaņošanu un attiecīgo uzņēmumu rīcību tirgū prezumpcija ir piemērojama visos gadījumos, pat ja darbību saskaņošanas pamatā ir tikai viena sanāksme?

- 55 *T-Mobile, KPN un Vodafone* būtībā uzskata, ka no iepriekš minētajiem spriedumiem lietās *Komisija/Anic Partecipazioni* un *Hüls/Komisija* nevarot secināt, ka cēloņsakarības prezumpcija ir piemērojama visos gadījumos. Tās uzskata, ka cēloņsakarības prezumpcijas piemērošana esot ierobežota ar gadījumiem, kad fakti un apstākļi ir identiski tiem, kas ir bijuši minēto spriedumu pamatā. Tās būtībā norāda, ka pieņemt, ka uzņēmumi savu rīcību tirgū nosaka, balstoties uz darbību saskaņošanu, varot tikai gadījumā, ja šo uzņēmumu sanāksmes notiek regulāri, uzņēmumiem apzinoties, ka iepriekšējās sanāksmēs ir notikusi apmaiņa ar konfidenciālu informāciju. Turklāt tās norāda, ka nebūtu loģiski uzskatīt, ka uzņēmumi savu rīcību tirgū varētu balstīt uz informāciju, apmaiņa ar kuru ir notikusi tikai vienā sanāksmē, kas it īpaši esot piemērojams tad, ja šis sanāksmes mērķis, kā tas esot pamata lietas gadījumā, ir likumīgs.
- 56 Nīderlandes valdība un Komisija turpretim uzskata, ka no judikatūras, it īpaši no iepriekš minētajiem spriedumiem lietās *Komisija/Anic Partecipazioni* un *Hüls/Komisija*, skaidri izrietot, ka cēloņsakarības prezumpcija nav atkarīga no darbību saskaņošanas pamatā esošo sanāksmju skaita. Tās norāda, ka minētā prezumpcija ir pamatota, ja notikušie kontakti, ņemot vērā to kontekstu, saturu un biežumu, ir pietiekami, lai būtu pamats rīcības tirgū saskaņošanai, ar ko var nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci EKL 81. panta 1. punkta izpratnē, un ja attiecīgie uzņēmumi turklāt turpina darboties tirgū.
- 57 Nīderlandes valdība uzskata, ka pamata lieta ļoti labi ilustrējot faktu, ka, lai saskaņotu darbības, pietiek jau ar vienu sanāksmi. No vienas puses, 2001. gada 13. jūnija sanāksme attiecīgajiem uzņēmumiem esot devusi iespēju vienoties par izplatītāju atlīdzības samazināšanu. No otras puses, šī sanāksme esot ļāvusi arī novērst nenoteiktību par jautājumu, kurš no uzņēmumiem samazinās savu atlīdzību par jauno abonentu piesaistīšanu, kad un kādā mērā tas to darīs, kā arī par termiņu, kādā tajā pašā veidā rīkosies citi uzņēmumi.
- 58 Šajā sakarā ir pietiekami atgādināt, ka no iepriekš minētā sprieduma lietā *Komisija/Anic Partecipazioni* 121. punkta un no iepriekš minētā sprieduma lietā *Hüls/Komisija* 162. punkta izriet, ka Tiesa minētās prezumpcijas piemērošanu piesaistīja vienīgi darbību saskaņošanas esamībai un tam, ka uzņēmums turpina darboties tirgū. Vārdu

“tās tā ir it īpaši tad, ja saskaņošana uz regulāra pamata ir notikusi ilgāku laika posmu” pievienošana nekādi neapstiprina tēzi, ka cēloņsakarības prezumpcija būtu piemērojama tikai gadījumā, ja uzņēmumi tiek regulāri, un tā ir nepieciešami jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja uzņēmumi savas darbības ir saskaņojuši uz regulāra pamata ilgāku laika posmu, šī prezumpcija tiek pastiprināta.

59 Jebkādas citas interpretācijas gadījumā būtībā būtu uzskatāms, ka tikai viens informācijas apmaiņas starp konkurentiem gadījums nekādā gadījumā nevarētu novest pie Līgumā paredzētajiem konkurences noteikumiem pretējās darbību saskaņošanas. Taču nav izslēgts, ka, ņemot vērā tirgus struktūru, vienreizēja kontaktu uzņemšana, tāda kā tā, kas tiek aplūkota pamata lietā, principā varētu būt pietiekama, lai attiecīgie uzņēmumi saskaņotu savu darbību tirgū un tātad nodrošinātu praktisko sadarbību, kas aizstāj konkurenci un tās radītos riskus.

60 Kā pamatoti norāda Nīderlandes valdība, kā arī ģenerālvokāte savu secinājumu 104. un 105. punktā, tas, cik bieži, cik regulāri un kādā formā konkurentiem savā starpā ir jānodibina kontakts, lai panāktu to rīcības tirgū saskaņošanu, ir atkarīgs no saskaņošanas priekšmeta un attiecīgajiem tirgus apstākļiem. Ja iesaistītie uzņēmumi noslēdz aizliegtu vienošanos ar kompleksu saskaņošanas sistēmu, kas attiecas uz lielu to rīcības tirgū aspektu skaitu, tad var būt vajadzīga regulāra kontaktu uzturēšana ilgākā laika posmā. Turpretim, ja, kā tas ir pamata lietā, darbību saskaņošanu vēlas īstenot tikai konkrētā aspektā, veicot vienreizēju rīcības tirgū koriģēšanu saistībā tikai ar vienu konkurences parametru, tad arī vienreizēja kontaktu uzņemšana var būt pietiekams pamats, lai īstenotu attiecīgo uzņēmumu paredzēto pret konkurenci vērsto mērķi.

61 Šādos apstākļos ir uzskatāms, ka svarīgs ir ne tik daudz attiecīgo uzņēmumu sanāksmju skaits, kā jautājums, vai notikušais kontakts vai kontakti šiem uzņēmumiem ir ļāvuši

informāciju, ar ko tie ir apmainījušies ar saviem konkurentiem, ņemt vērā, lai noteiktu savu rīcību attiecīgajā tirgū, un apzināti aizstāt ar risku saistīto konkurenci ar savstarpējo praktisko sadarbību. Ja var tikt pierādīts, ka šie uzņēmumi ir saskaņojuši darbības un turpina darboties tirgū, ir pamatoti prasīt, lai tie sniegtu pierādījumus, ka šī saskaņošana nav ietekmējusi to rīcību attiecīgajā tirgū.

- 62 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka tiktāl, ciktāl uzņēmums, kas piedalās darbību saskaņošanā, turpina darboties attiecīgajā tirgū, cēloņsakarības starp saskaņošanu un šī uzņēmuma rīcību tirgū prezumpcija ir piemērojama pat tad, ja darbību saskaņošanā pamatojas tikai uz vienu attiecīgo uzņēmumu sanākumi.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 63 Attiecībā uz lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospiež:

- 1) saskaņotām darbībām pret konkurenci vērsts mērķis EKL 81. panta 1. punkta izpratnē ir tad, ja, ņemot vērā to saturu un mērķi, kā arī ievērojot to saimniecisko un tiesisko kontekstu, šīs darbības ir konkrēti piemērotas, lai**

nepieļautu, ierobežotu vai izkropļotu konkurenci kopējā tirgū. Nav nepieciešams nedz, lai konkurence tiktu faktiski nepieļauta, ierobežota vai izkropļota, nedz arī lai starp saskaņotām darbībām un patērētājiem piemērojamām cenām pastāvētu tiešā saikne. Informācijas apmaiņai starp konkurentiem pret konkurenci vērsts mērķis ir tad, ja ar to var novērst nenoteiktību saistībā ar attiecīgo uzņēmumu iepļānoto rīcību;

- 2) aplūkojot cēloņsakarību starp darbību saskaņošanu un uzņēmumu — šīs saskaņošanas dalībnieku — rīcību tirgū, ievērojot, ka šī cēloņsakarība ir vajadzīga, lai konstatētu saskaņotu darbību EKL 81. panta 1. punkta izpratnē esamību, valsts tiesai, izņemot gadījumu, ja ir pierādījumi par pretējo, kuri ir jāsniedz minētajiem uzņēmumiem, ir jāpiemēro Tiesas judikatūrā izstrādātā cēloņsakarības prezumpcija, saskaņā ar kuru minētie uzņēmumi, ja tie turpina darboties tirgū, ņem vērā informāciju, kas iegūta, tiem apmainoties ar to ar saviem konkurentiem;
- 3) tiktāl, ciktāl uzņēmums, kas piedalās darbību saskaņošanā, turpina darboties attiecīgajā tirgū, cēloņsakarības starp saskaņošanu un šī uzņēmuma rīcību tirgū prezumpcija ir piemērojama pat tad, ja darbību saskaņošanā pamatojas tikai uz vienu attiecīgo uzņēmumu sanāksmi.

[Paraksti]